

Памылкі¹

Людвік Хамінскі

Палітычна мы прайгралі вайну на ўсходзе. Трэба гэта сабе ўсвядоміць. І спрычыніліся да гэтага нашыя дыпламатычныя перамогі, абапертыя на сумнеўных вартасцях.

Рыжскі мір, які мае на сабе цень ідэалогіі Станіслава Грабскага*, – згубны для нашай дзяржаўнай думкі на ўсходзе.

Ідэя Польшчы – гэта ідэя злучэння ў непарыўную сувязь саюзаў і федэрацый найбліжэйшага ўсходу Еўропы, паміж Расіяй і Нямеччынай. “Ад Белага да Чорнага мора” – вось лозунг, пад якім мы павінны былі згуртаваць народы (ludy), вырваныя з царскага ці бальшавіцкага ярма.

Пасля вялікай і “малой”² Антантаў мы павінны былі стварыць трэцюю, адзіную не штучную, бо абапертую на супольных інтарэсах, групу дзяржаў, ініцыятаркай і стваральніцай якой была б Польшча.

Аточаныя з усіх бакоў ворагамі, мы павінны былі абаперціся на іншыя народы, якія, як і мы, імкнуцца да вызвалення.

Абарончы вал, які быў бы як для іх, так і для нас аплотам развіцця незалежнасці, пры гэтым дастаткова моцным, каб стрымліваць Расію і Нямеччыну і выклікаць дастатковую павагу ў нашых заходніх саюзнікаў.

Тварэнне дзяржавы заключаецца не толькі ў тым, каб добра арганізаваць паліцыю, суды, чыгунку і забеспячэнне, не ў тым, каб раз на пяць гадоў абіраць пэўную колькасць дэпутатаў у Сейм, нават не ў тым, каб кожны грамадзянін меў адчуванне ўласнай бяспекі ўнутры краіны, у той час як тысячы ўзброеных маладзёнаў вечно праводзілі б час на ўскраінных бастыёнах. Заключаецца яно ў тым, каб пазначаць шляхі развіцця, каб у існаванні дзяржавы быў глыбокі сэнс, каб яна выканалася сваю гістарычную і эканамічную павіннасць (powinność) – даць кожнай адзінцы і сацыяльнай групе магчымасць неабмежаванага развіцця культуры і матэрыяльнага побыту.

¹ Перакладзена паводле: Chomiński, Ludwik (1920). “Błędy”, *Przymierze*, № 20: 3–5.

² Малой Антантай называўся створаны ў 1920–1921 гадах пры падтрымцы Францыі палітычны альянс Чэхаславакіі, Румыніі і Югаславіі. Яго мэтай было стрымліванне венгерскага ірэдэнтызму, а таксама прадухіленне аднаўлення Габсбургскай манархіі ў Аўстрыі ці Венгрыі. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

Гэтаксама, як прынцыпам арганізацыі ёсць тое, каб адпаведны чалавек займаў адпаведнае месца – так і ў сям’і народаў кожная дзяржава, як праява суверэнітэту свайго народа, павінна займаць адпаведнае месца.

Падтрыманне жыццёвага парадку пры дапамозе кулака настолькі ж ілюзорнае, як і пустая сентыментальнасць ці донкіхоцтва ў палітыцы. Кулачная сіла можа і лопнуць, як мы гэта бачылі на прыкладах манархій, што ў свой час падзялілі Польшчу, а таксама летам гэтага года.³

Галоўным матарам мусіць быць ідэя. Гэтай ідэяй для Польшчы ёсць стары лозунг: вольныя з вольнымі, які калісьці збудаваў нашу дзяржаву і які жыццё ды гісторыя зноў змушаюць нас уздымаць. Адступаць мы не маем права, бо такім чынам мы паставім пад сумнеў глыбокі сэнс нашага існавання.

Мы нарэшце мусім атрэсці з сябе псіхічныя сляды няволі; ногі нашых жаўнераў мусяць несці не няволю, а свабоду. У гэтым глыбокі сэнс шляху нашага развіцця.

Мусім, нарэшце, развіць творчую думку на міжнароднай арэне. Хопіць ужо губляць на гэтым полі час, даючы магчымасць нечага дабівацца розным Чэхаславакіям.

Вясной гэтага года быў момант,⁴ калі здавалася, што мы пачынаем несці ўласную ідэю навонкі, калі падавалася, што мы пачынаем увасабляць у жыццё нашу дзяржаўную думку, але мы хутка склалі крылы і пад уплывам найвялікшай пасрэднасці ды найстрашнейшага ідэйнага бязладу, які прадстаўляюць айчынныя эндэкі, сышлі з дарогі.

Адпаведную нам вялікую думку Начальніка,⁵ які пранікнёным поглядам прадбачліва глядзіць у будучыню, мы прамянялі на падраныя лахманы штодзённасці і перайманне прагнілых узораў пруска-царскіх прыхільнікаў кулака, дамарошчаных Бісмаркаў. Польская пасрэднасць Грабскіх ці Тэадаровічаў*, ад якой не вольнае і правае крыло людовага руху,⁶ узяла верх над геніяльным планам сапраўднага Правадыра Нацыі.

³ Маецца на ўвазе так званы цуд на Вісле, калі ў жніўні 1920 года польская армія здолела ў складанай сітуацыі разбіць бальшавіцкія войскі каля Варшавы і перайсці ў контрнаступленне, дайшоўшы ў выніку ажно да Менску. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

⁴ Маецца на ўвазе заключэнне 21 красавіка 1920 года Варшаўскай дамовы паміж урадамі Польшчы і Украінскай Народнай Рэспублікі. Згодна з умовамі гэтай дамовы, палякі ў абмен на тэрытарыяльныя саступкі з боку Украіны абавязваліся не заключаць міжнародных дамоў, скіраваных супраць УНР, а таксама (паводле дадатковай вайскавай канвенцыі ад 24 красавіка 1920 года) праводзіць супольныя з украінцамі ваенныя дзеянні супраць бальшавіцкіх войскаў. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

⁵ Маецца на ўвазе Юзаф Пілсудскі, афіцыйная назва пасады якога ў той час была “начальнік дзяржавы”. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

⁶ Маецца на ўвазе рух, які ставіў за сваю асноўную палітычную мэту абарону інтарэсаў сялянства. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

“Добрасумленнасць у крэсвай палітыцы”, выстаўленая ў якасці лозунга Пілсудскім – гэта быў той шлях, якім мы мусілі ісці.

Нашай сілы суседзі могуць баяцца – але жадання звязаць свой лёс з прадстаўніком сілы, якая не служыць ідэі, ніхто не выкажа. Сёння мы гэта з сумам назіраем у Латвіі.

Не трэба бачыць нават саломінку ў воку бліжняга, калі самі маем у воку бервяно.

Ідэя саюзу народаў, што насяляюць дзяржавы ад Белага да Чорнага мора, пачынаецца на Белае Русі, ідзе праз Літву і Украіну.

Не ўсё адразу ўдаецца рэалізаваць, але думку і тэндэнцыю трэба падкрэсліваць. Трэба быць шчырымі і сумленнымі ў малых справах – тады нам будуць верыць і лягчэй дазволюць нам дасягнуць вялікіх мэтай.

Справу Белае Русі мы мелі ў сваіх руках і маглі яе спакойна вырашыць. У такім выпадку лягчэй было б мець справы з Літвой, а з часам удалося б развязаць і пытанне Украіны. Але мы правалілі справу Беларусі ў Рызе і праз дзіўную няздатнасць правальваем Літву і Сярэднюю Літву.

Пра Украіну мы ўжо ўвогуле не думаем.

Як такое здарылася?

Перш за ўсё Беларусь. Можна пагаджацца з тымі шматлікімі “спецыялістамі” па беларускіх справах, якія сцвярджаюць, што Беларусь дагэтуль не праявіла дзяржаватворчых сілаў, што гэты народ абыякавы і пераважна несвядомы, што ён рэлігійна падзелены на два варожыя лагеры, як да нядаўняга часу сербы і харваты, што нешматлікія правадыры, падзеленыя паміж суседнімі дзяржавамі, дагэтуль праводзяць з-за сваіх разнастайных арыентацый разнародную палітыку. Адным словам, што сусветная вайна не выклікала ў беларускага народа творчай сілы, актыўнага дзейснага рухавіка, дастатковага для пабудовы дзяржаўнасці.

Калі нават цалкам пагадзіцца з вышэйзгаданымі сцверджаннямі, якія, аднак, на самай справе патрабуюць шэрагу агаворак, часта нават сур’ёзных – гэта, нягледзячы ні на што, не перакрэсліць аднаго факту – *існавання беларускага народа*, які займае пэўную вялікую тэрыторыю каля нашых усходніх межаў.

Беларускі народ ёсць. Можна на даўжэйшы ці карацейшы час перакрэсліць беларускае “пытанне”, можна на дзясяткі гадоў адсунуць яго дзяржаўнае будаўніцтва – але самога факту існавання беларуса, існавання беларускага народа схаваць не ўдасца.

Бачачы прагрэс беларускага руху, бачачы, якіх здабыткаў у душах свайго народу ён дасягае, бачачы, як развіццё нацыянальнай свядомасці ўзрастае з году ў год, з месяца на месяц – можна меркаваць, што развіццё поўнай нацыянальнай свядомасці адбудзецца ў хуткім часе. На жаль, як для іх, так і для нас, гэта адбудзецца пасля заканчэння вайны. І тады выявіцца, што кансалідацыя беларускага руху будзе абцяжараная падзелам народу паміж рознымі дзяржавамі. Дзеля слабасці любога навічка, тым больш на міжнароднай арэне, гэтая кансалідацыя будзе адбывацца пад лозунгам спачатку нацыянальнага аб’яднання, каб толькі потым высунуць лозунг незалежнасці, дакладна гэтак жа сама, як было ў нашай гісторыі апошніх шасці гадоў.⁷

Будзе пастаўлена першае пытанне: з Польшчай ці з Расіяй? І, нягледзячы на натуральны ход падзей, на спляценне культурных, геаграфічных, гістарычных і эканамічных момантаў, якія непараўнальна бліжэй натуральным чынам звязваюць Беларусь з Польшчай, чым з Расіяй, адказ будзе – з Расіяй. Але не трэба мець за гэта да беларусаў прэтэнзій, бо тут мы самі вінаватыя.

Там, дзе ёсць Менск, сэрца і калыска Беларусі, там, дзе ёсць перавага беларускага аднароднага абшару – там будзе цэнтр, аб’яднаўчы для ўсяго гэтага народа.

Па ўласнай віне, дзеля трыумфу бяздумнасці, стаўшай у позу дробнага аргумента “нераздражнення Расіі”, мы аддалі ў Рызе Менск пад расійскі ўплыў. Гэтым мы самі адмовіліся ад выканання гістарычнай задачы. Так. Але, можа, тым самым мы адмовіліся ад Беларусі і беларусаў? Не. Мы захапілі вялізны кавалак краю, населены імі. Правялі, аднак, такую мяжу, што адзіным цэнтрам, да якога можа імкнуцца тамтэйшы народ, застаецца Менск. А Менск пакінуты ў руках Расіі.

Беларускага пытання, як пра гэта думаў Ст. Грабскі, Польшча не пазбылася, пазбавілася яна толькі магчымасці яго вырашэння. Перамагла праграма Дмоўскага*. Ягоная лінія падзелу, ягоная непасрэдная мяжа з Расіяй дасягнутая. Наколькі, аднак, нават гэтая ідэя падзелу карыкатурызавалася – мы неўзабаве будзем мець магчымасць пераканацца.

Пры правядзенні лініі Дмоўскага, нават пры часовай перамозе эндэцкай рэакцыі і панаванні яе псіхічнага тыпу ў Польшчы, пры часовым адкіданні федэрацыйнай ідэі ў Беларусі – заставалася тэрыторыя.

⁷ Маецца на ўвазе гісторыя Польшчы, пачынаючы з часу змены геапалітычнай сітуацыі, якая адбылася пасля пачатку Першай сусветнай вайны летам 1914 года. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

Тэрыторыя, якая заставалася ў нашых межах, давала б праз пэўны час магчымасць для развіцця беларускага руху, і пры дапамозе польскай дэмакратыі мы неўзабаве атрымалі б магчымасці для выканання нашай гістарычнай задачы. Ідэя федэрацыі вольных з вольнымі ажыла б наноў і, уведзеная Польшчай у дзеянне, зноўку распачала б адзінарацыянальную пабудову ўсходу Еўропы. А ўвесь беларускі абшар цэнтраімкліва цягнуўся б да заходняй часткі Беларусі, якая праводзіла б у жыццё ўласныя дзяржаўныя ідэалы з дапамогай Польшчы. Гэта стрымлівала б Расію, змушала б яе быць з намі асцярожнай. Цяпер усё стала іначай. Беларускаю ірыдэнтую будзе мець Польшча – і цэнтрабежны памкненні будуць скіраваныя на ўсход.

Мы маглі б гэтаму супрацьдзеянчаць стварэннем умоваў, якія гуртавалі б беларускі рух унутры польскіх межаў. Але тут няма культурнага цэнтра, якім ёсць Менск, няма жадання гэта рабіць, няма, у рэшце рэшт, глыбокай логікі тварэння дзяржавы з ускраін нацыянальнай тэрыторыі.

Я баюся, што ў такім выпадку перамога іншая палітыка – палітыка паланізацыі. Палітыка “крэсаў”, “остмарак”⁸ і г. д., якая яшчэ больш будзе нам шкодзіць, губячы польскую ідэю на Усходзе і працуючы на страту тэрыторыі, здабытай польскай крывёю, падрываючы будучыню Польшчы.

Цяперашняе Беларускае паўстанне,⁹ сённяшнія петыцыі, якія ідуць да нас з Менску, Слуцку і Віленшчыны – гэта яшчэ толькі праява нявер’я ў трываласць створаных умоў, гэта адчай перад прыходам бальшавікоў, гэта апошняя спроба перакрэслівання сілай фактаў нашай легкадумнасці ў Рызе.

Пасля замацавання бальшавікоў, пасля ўвядзення ваяводстваў без уліку нацыянальных асаблівасцяў на нашым баку, пасля знешняй уніфікацыі мы станем сведкамі змены адносінаў і настрояў не на нашу карысць.

Пакуль яшчэ ёсць час, мы павінны зразумець сваю памылку як адносна будучыні Беларусі, так і адносна будучыні Польшчы, і прыкласці ўсе намаганні, каб яе выправіць.

⁸ Остмаркам (ням. Ostmark), ці Усходняй маркай, перад Першай сусветнай вайной часам называлася тэрыторыя Познаньскай правінцыі Германскай імперыі, населеная збольшага палякамі. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

⁹ Маецца на ўвазе Слуцкае антысавецкае паўстанне, якое выбухнула ў лістападзе–снежні 1920 года перад маючым адбыцца прыходам на гэтую тэрыторыю Чырвонай Арміі. Паўстаннем кіравалі мясцовыя беларускія дзеячы, перадусім эсэраўскай палітычнай арыентацыі. Было падаўлена войскамі бальшавіцкай 16-й арміі. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

Само жыццё, эканамічны ход гісторыі таксама падкрэслівае вышэй выказаныя пастулаты.

Да выпраўлення сітуацыі пакуль ёсць час!

А Літва? Тут ізноў тое самае. Лозунгі, кінутыя на вецер, і нежаданне іх выконваць. Патаемная боязь смялейшай думкі яшчэ перад пачаткам яе рэалізацыі. Панаванне паўмераў. Калі генерал Жалігоўскі* займаў Вільню, падавалася, што яшчэ раз зроблена спроба, дадамо пры гэтым, слухная ў сваёй аснове.

Польшча, заспета гэтай смеласцю знянацку, была ахопленая энтузіязмам: цешыліся з таго, што Вільня патрапіла ў польскія рукі. Пры гэтым не заўважалі найважнейшай рэчы, што Вільня сапраўды была ўзятая палякамі, але мясцовымі, цешыліся, лічачы, што Вільня вяртаецца ў Польшчу. Калі ж заўважылі, што генерал Жалігоўскі і створаная ім Часовая ўрадавая камісія маюць пэўныя шырокамаштабныя планы, калі пабачылі, што гэтыя планы выходзяць за нівеляцыйныя рамкі пасрэднасці, якая невядома дзеля чаго прынятая ў сеймавай палітыцы – тады сталі прыкладацца намаганні для зацуглення гэтых несвоечасовых задумаў. Пры гэтым не заўважалася, што козыры, якія займела Польшча ў выніку дзеянняў генерала Жалігоўскага, аказаліся такім чынам страчаныя.

З дзіўнай упартасцю, прытым, бадай што, з найлепшымі намерамі, замест Вільні пачала ўсюды выступаць Варшава. Князь Сапега* пры дапамозе графа Касакоўскага* пачаў перамовы з Літвой пры зычлівым саўдзеле Кантрольнай камісіі Лігі Нацый.¹⁰ Дайшло ўжо да таго, што самастойны ўчынак генерала Жалігоўскага ўзяты Польшчай на сябе, перад усім светам ёй за яго прынятая адказнасць, не зважаючы на тое, што гэта ідзе на карысць ковенскаму ўраду. Была створаная сітуацыя, якая для еўрапейца прадстаўляецца ў форме змагання двух імперыялізмаў, польскага і літоўскага, прычым, улічваючы непаразуменне адносна назвы “Літва”, быў дадзены козыр у рукі ковенскіх літоўцаў, якія перад гэтым былі сур’ёзна аслабленыя стварэннем Сярэдняй Літвы.

З памяншэннем у выніку польскіх шанцаў перамагчы ў гэтай спрэчцы на міжнароднай арэне, адначасова быў пастаўлены крыжык на ідэйным баку польскай палітыкі ў дачыненні да Літвы. Пе-

¹⁰ Кантрольная камісія Лігі Нацый – інстытуцыя, адмыслова створаная Радай Лігі Нацый дзеля кантролю за выкананнем удзельнікамі польска-літоўскага канфлікту ўмоў міжнародных пагадненняў. Складалася з трох чалавек. На практыцы кантрольныя мерапрыемствы ажыццяўляла спецыяльная вайсковая камісія на чале з французскім палкоўнікам П’ерам Шардзіны. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

рад Віленшчынай пастаўлена дылема: “Да Польшчы ці да Літвы?”, і такім чынам яна падводзіцца да неабходнасці выказацца за Польшчу, а прадстаўнікі федэрацыйнага кірунку – да балючага для іх факту, што яны мусяць галасаваць і агітаваць за падзел краю, за адмову ад уплываў польскасці ў карэннай Літве, за вечную абвостранасць адносін, за саўдзел у змяншэнні і страце ўплываў Польшчы на ўсходзе, і што з гэтага вынікае – пастаўленне пад сумнеў становішча Польшчы як вялікай дзяржавы.

Калі адбудзецца падзел краю на польскую і літоўскую часткі, то гэта будзе азначаць немагчымасць згоднага сужыцця абодвух народаў, штурханне Літвы ў абдымкі Нямецчыны, змушэнне літоўцаў да спекулявання на будучай магутнасці Расіі, якой, магчыма, з цягам часу ўдасца адваяваць віленскі клін, а за кошт аб’яднання з Літвой гэтую апошнюю і паглынуць.

Мусіць яшчэ быць скліканы Сейм у Вільні як адгалосак вялікай думкі, якая свяціла пры нараджэнні Сярэдняй Літвы. Сейм мог бы яшчэ шмат кепскіх рэчаў выправіць, стварыць у адпаведнасці з першапачатковымі намерамі ініцыятараў акцыі цэнтр для адбудовы Вялікага Княства Літоўскага. Гэты цэнтр пры шанаванні індывідуальнасці жыхароў розных нацыянальнасцяў, пры талерантным стаўленні да габрэяў, якія маюць вялікі ўплыў на ўсходніх землях, пры ўдзеле ў працы радаў беларусаў, а магчыма, што і літоўцаў, мог бы стаць прывабным элементам, з аднаго боку, для Ковенскай Літвы, з якой, перамаўляючыся як роўныя з роўнымі, мы маглі б прыйсці да пэўнага паразумення. З другога боку, гэты ўплыў мог бы сягаць і на ўсход, уцягваючы ў сваю арбіту Беларусь.

Шырокі вялікалітоўскі арганізм, збудаваны на кантанальнай ці іншай падобнай аснове, чым забяспечвалася б раўназначнасць літоўскага чынніка на захадзе, польскага – у цэнтры і беларускага – на ўсходзе, даваў бы гарантыю свабоднага нацыянальнага развіцця ўсіх жыхароў, забяспечваў бы незарвальныя гаспадарчыя інтарэсы ўсёй супольнасці і цалкам абапіраўся б на Польшчу пры рэалізацыі сваіх міжнародных, мілітарных, мытных і камунікацыйных задачаў, якія, вырашаныя сумесна з Польшчай, прыносілі б аднолькавую карысць абодвум бакам.

Такім толькі чынам можна было б яшчэ згладзіць памылкі Рыжскай дамовы, можна было б Польшчы вярнуць натуральны ход развіцця падзей на ўсходзе.

Але дзе там! Нашая ж пасрэднасць, якая цяпер трыумфуе, гэтага не дапусціць. Што? Суверэнны сейм у Вільні? Ні за што! І пачалося змаганне пасрэднай Польшчы з Польшчай вялікай думкі, на кожным кроку змяншаецца самастойнасць часовага віленскага ўрада, абмяжоўваецца тэрыторыя, ствараецца карыкатура.

Сёння ўжо задумваюцца, каб Урадавую камісію¹¹ пазбавіць рэштак улады, а Віленскі сейм у ролі будаўніка будучыні ўсходу звесці да смешнай псеўдаплебісцытнай камедыі, даючы магчымасць яго выбарна з тэрыторыі толькі некалькіх паветаў.

Тэрыторыя Сярэдняй Літвы, якая часткова знаходзіцца пад літоўскай акупацыяй, на другой частцы занятая ўласным урадам і войскам, на трэцяй кіруецца з Вільні, а на чацвёртай акупаваная польскімі войскамі, фактычна ўжо ўключаная ў склад Польшчы. Наколькі Сейм, выбраны з тэрыторыі ўсёй Сярэдняй Літвы, мог бы на міжнароднай арэне стаць упоравень з Ковенскім сеймам, настолькі ж групка прадстаўнікоў з няпоўнага Віленскага, некалькіх гмінаў Троцкага, кавалкаў Ашмянскага і Свянцянскага паветаў не адпавядае сваёй задачы. Будзе толькі форма, невядома, ці дастатковая, плебісцыту – гэта значыць трыумфу прынцыпу падзелу краю. Акрамя таннага задавальнення патрыятычных пачуццяў польскага народа на Віленшчыне, акрамя абуджэння племянной і нацыянальнай нянавісці падзел не прынясе нічога іншага, як толькі перакрэслення ідэйнай ролі Польшчы на ўсходзе, якая тады будзе абапірацца перш за ўсё на сілу.

Ці будзе гэта для нас карысна – лічу за лепшае не казаць, адказ я ўжо даў ва ўступе да гэтых разважанняў.

Трыумф пасрэднасці, трыумф эндэцкага псіхічнага тыпу варожыць нам у будучыні адныя паразы.

Я, аднак, глыбока веру ў польскую будучыню, у натуральнасць яе гістарычнага развіцця як носьбіткі ідэі свабоды. Таму веру – усё, што сёння робіцца, калісьці будзе перакрэслена. Колькі пры гэтым будзе ламання ўсталяваных формаў, колькі бедаў, колькі пральецца крыві – не хачу казаць.

Сённяшнія памылкі Польшчы на ўсходзе можа выправіць, узяўшы жыццёвыя сілы ад народу, польская дэмакратыя, калі ў будучым пакаленні прыйдзе не толькі да фактычнай, але і да культурнай улады.

¹¹ Маецца на ўвазе Урадавая камісія Сярэдняй Літвы (пол. Komisja Rządząca Litwy Środkowej) – орган выканаўчай улады Сярэдняй Літвы ў 1920–1922 гадах, фактычна кабінет міністраў. – *Заўвага навуковага рэдактара.*

Гэта адзіная гарантыя для народаў, асуджаных гісторыяй і геаграфіяй на сужыццё з намі.

У сувязі і з апорай на польскую дэмакратыю яны таксама дайдуць да ажыццяўлення сваіх пастулатаў.

Іх сумны цяперашні лёс адчувае і разумее польская дэмакратыя, бадай што адзіны іх шчыры саюзнік. Іхняя параза з'яўляецца і нашай паразай. Цяперашняя іх параза з'яўляецца і паразай Польшчы.